

Višenedeljni požar na deponiji Vinča ponovo je na dnevni red stavio pitanje poverenja u gradske institucije zadužene za bezbednost i zdravlje Beograđana jer je evidentna njihova (ne)namerna nespremnost da 24/7, jasno, precizno i potpuno informišu o zagađenosti vazduha i mogućim dugoročnim posledicama sagorevanja u Vinči.

Papagajska saopštenja gradske uprave da se izveštaji o rezultatima merenja zagađenosti vazduha, kao posledice požara na deponiji u Vinči, svakog dana objavljuju na sajtovima Gradskog zavoda za javno zdravlje, Grada Beograda, i dostavljaju medijima - samo pojačavaju utiske da vlasti bez dovoljno argumenata pokušavaju da nas ubede da to što smrdi iz Vinče nije opasno.

Još više zabrinjava da se svi, od gradskih funkcionera do lekara po zavodima za zaštitu zdravlja, "prave mrtvi" pred upozorenjima hemičara da niko u Srbiji po službenoj dužnosti ne meri toksične supstance koje se najviše ispuštaju usled nekontrolisanog sagorevanja na deponijama. A one mogu biti kancerogene ili da izazovu poremećaje endokrinog sistema i neurotoksične smetnje kod ljudi i životinja.

Podsećamo da gradska deponija Vinča ove godina proslavlja 40. rođendan. Prostire se na 68 hektara što je otprilike skoro kao jedan i po Kalemegdan, a visina otpada iznosi 40 m ili pola zgrade Beograđanke. Zvanično, prema informacijama sa sajta JKP Gradska čistoća, u Vinču stiže neopasan otpad, kabasti otpad, deo industrijskog otpada, šuta, kao i tretiran medicinski otpad. Nezvanično, bogsvetizna.

Interesovanje javnosti za materije koje se oslobađaju iz sagorevanja na deponiji potiču iz činjenice da nije reč o uređenoj deponiji već o smetlištu na koje se odlaže otpad iz 13 gradskih opština. To znači da dno deponije nije obloženo zaštitnim vodonepropusnim slojem, ne postoji tretman procednih voda sa deponije već se nešto što liči na penušavu koka-kolu ispušta u Dunav. Nema ni sakupljanja i eksploatacije deponijskog gasa, navodi se u dokumentu Grada "Plan kvaliteta vazduha u aglomeraciji Beograd", iz februara 2016. godine.

Iz Grada poslednjih nedelja konstantno podsećaju da će problem Vinče uskoro biti rešen kroz privatno-javno partnerstvo sa investitorom od kojeg se očekuje da počne preradu otpada i napravi postrojenje za proizvodnju toplotne i električne energije.

To zaista jesu dobre vesti, ali ne umanjuju legitimno pravo javnosti da bude obaveštena u potencijalno opasnoj situaciji kao što je požar na deponiji. Stvara se lažan medijski utisak da je svima od Zemuna do Ritopeka jasno koliki je nivo štetnih materija u vazduhu, uz optužbe na račun zaštitnika građana i poverenika za informacije od javnog značaja da "zlonamerno i neosnovano" traže podatke o merenju kvaliteta vazduha. Nažalost, nije tako, a evo i zašto.

1. Gradski čelnici obmanjuju javnost kada tvrde da su izveštaji o merenjima dostupni jer

među dnevnim informacijama o merenju kvaliteta vazduha na sajtu Gradskog zavoda, nema ništa o merenjima između 18. maja kada je buknila vatra i 6. juna kada je zapravo prvi datum nakon izbivanja požara za koji imamo javno objavljene rezultate.

Takođe, dnevni podaci koji se objavljuju na sajtu Gradskog zavoda koji meri nivo zagađujućih materija - nisu potpuni, niti na razumljiv način odgovaraju na pitanja građana zabrinutih zbog mogućih posledica po zdravlje. Sa druge strane, čak i da su sve informacije dostupne, da li neko zaista očekuje da prosečan građanin svaki dan prvo otvara sajtove Zavoda i Grada Beograda, pa tek onda u skladu sa preporukama Zavoda, odluči da li da pusti dete napolje.

Da su građani bili dobro obavešteni, ne bi primetan broj stanovnika opštine Grocka koju zbog nepreglednih plantaža voća i vinograda zovu Mala Kalifornija, zvao Opštinu da se raspita u vezi sa požarom na njihovoj opštini i namerama gročanskih čelnika da reše problem na deponiji. Sonja Đorđević, zadužena za komunikacije u opštini kaže za Istinomer da se opština, reagujući na pozive Gročana, obratila Gradskom štabu za vanredne situacije koji ih je izvestio da čine sve da se problem sanira. Jedan tekst je objavljen na sajtu opštine, kaže ona i dodaje da opština nije sprovodila nikakvu posebnu akciju obaveštavanja građana o ponašanju ukoliko oseće neprijatnosti, čak ni za rizične grupe (deca, trudnice, stari i bolesni) na koje je Zavod posebno skrenuo pažnju.

2. Istinomer je na zahtev dobio detaljne pregledne podatke o kvalitetu vazduha za grad Beograd za mesec maj, dok će za jun biti dostupni tek nakon 15. jula kada će izveštaj biti dostavljen Gradu i Ministarstvu poljoprivrede.

U Izveštaju se zaključuje da je kvalitet vazduha u prestonici tokom maja 2017. bio zadovoljavajući. Monitoring na 24 lokalne merne stanice i četiri državne pokazao je da je nivo osnovnih zagađujućih materija ispod graničnih nivoa, sem uobičajenih prekoračenja na mernim mestima: Autobuska stanica Beograd BAS (6 merenja i to 24-časovne granične vrednosti za azot dioksid, ali ne i ostalih osnovnih zagađujućih materija), Ul. Omladinskih brigada na Novom Beogradu (2 merenja sa prekoračenjem 24-časovne granične vrednosti za suspendovane čestice PM10, ali ne i drugih osnovnih zagađujućih materija) i jedno merenje u Zemunu (takođe 24-časovne granične vrednosti azot dioksida, ali ne i ostalih osnovnih zagađujućih materija)

U izveštaju se ocenjuje da su utvrđena prekoračenja posledica saobraćaja, koji je dominantni izvor emisije zagađujućih materija, naročito suspendovanih čestica PM10 i azotnih oksida. Kako se navodi, navedena merna mesta i jesu postavljena sa ciljem da prate emisiju poreklom od saobraćaja.

Važno je reći da monitoring kvaliteta vazduha za celu Srbiju radi i Agencija za zaštitu životne

sredine koja je deo Ministarstva poljoprivrede, a rezultate objavljuje u godišnjem izveštaju. Zanimljivo je da je monitoring moguće pratiti u realnom vremenu na sledećem linku. Međutim, ova agencija nema nikakav poseban izveštaj o Vinči jer nema nadležnosti da naloži ili vrši posebna merenja za potrebe Ministarstva poljoprivrede.

Kako je za Istinomer objasnio direktor Agencije Filip Radović, mreža mernih stanica Agencije obuhvata tek četiri mesta u Beogradu, od kojih je najbliže Vinči ono na Zelenom brdu, blizu tržnog centra Aviv. Na zahtev Istinomera, Agencija je ocenila kvalitet vazduha na ovoj mernoj stanici i utvrdila da koncentracije sumpor dioksida, azot dioksida i ozona u prethodnih mesec dana nisu prekoračile zakonom predviđene nivoe, niti su negativno uticale na kvalitet vazduha.

3. Gradski Zavod po nalogu Gradskog sekretarijata za zaštitu životne sredine tek od 5. juna uvodi vanredna merenja na još četiri merna mesta u Višnjičkoj banji, Vinči, Mirijevu i Zelenom brdu kako bi se bolje utvrdio uticaj požara na deponiji Vinča na kvalitet vazduha. Zavod na sajtu objavljuje preporuke za ponašanje građana, s naglaskom na decu, trudnice i hronične bolesnike, kojima se savetuje da ostanu u zatvorenom prostoru ukoliko oseće neprijatan miris.

Na pitanje zašto tek 17 dana po izbijanju požara nalažu dodatna merenja, u Sekretarijatu za zaštitu životne sredine kažu za Istinomer da su u ovom sekretarijatu od izbijanja požara na deponiji Vinča bili upoznati sa rezultatima trenutnih merenja koje je vršio Gradski zavod za javno zdravlje, a koja nisu pokazala povećano prisustvo zagađujućih materija u vazduhu u okolini deponije.

“Kako je požar na deponiji bio privremeno saniran, odmah nakon informacije o njegovom ponovnom razbuktanju i povećanoj količini dima na široj teritoriji grada Beograda, Sekretarijat je aktivirao ciljana merenja kvaliteta vazduha na 4 lokacije”, poručuju iz Sekretarijata.

4. Više nezavisnih izvora je potvrdilo da su rezultati merenja Zavoda sigurno tačni. Međutim, problem koji niko od nadležnih ne komentariše su one supstance koje ne merimo, a za koje se osnovano sumnja da se oslobađaju prilikom sagorevanja u Vinči. Reč je o takozvanim dugotrajnim organskim zagađivačima u koje se ubrajaju razni pesticidi, industrijske hemikalije ili i u slučaju sagorevanja na deponijama, nenamerno proizvedene hemikalije dioksini i furani. Dekan Hemijskog fakulteta Ivan Gržetić koji je i ukazao na ovaj rizik požara u Vinči, za Istinomer ovako komentariše dostupne podatke o kvalitetu vazduha:

“Odete kod lekara sa visokom temperaturom zbog bakterijske infekcije i očekujete da bar izmeri temperaturu, uzme bris iz grla, uradi antibiogram i propiše vam lekove. Međutim, on Vas primi, izmeri Vam obim struka i konstatuje da niste debeli i da je sa Vama sve uredu, a

da, kad Vam nešto smeta, zatvorite prozor”.

Odnosno, beogradski Zavod meri materije koje važe za normalne dnevne situacije, a kad nešto gori to nije uobičajeno pa je potrebno raditi druge vrste analiza. On ističe da se koncentracije tih opasnih supstanci mere na specijalnim, prilično skupim uređajima, i u posebnim laboratorijama, koje Srbija nema a za kojima postoji potreba zbog 3.500 divljih deponija po celoj Srbiji.

Srbija je 2009. usvojila zakon o potvrđivanju Stokholmske konvencije čiji je cilj da se ograniči, zaustavi proizvodnja, uvoz, izvoz i emisija ovih vrlo opasnih supstanci.

Izvor: istinomer